

Гавриленко Ольга –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов ЦНТУ

СУЧАСНІ ОСВІТНІ РЕФОРМИ ЯК ЕВОЛЮЦІЯ СИНЕРГЕТИЧНИХ СИСТЕМ

З погляду на історію реформування освіти в Україні можна зробити висновок, що освітня галузь нині проходить віддалення від межі ситуації, коли традиційна освіта із своїм типом культурної комунікації перейшла на зовсім іншу культуру мислення, спілкування, цінностей [2, с. 21]. Новітнім комунікаціям властиві поняття інтерактивність, індивідуалізація, віртуальне середовище, інформаційний потенціал інтернету, ChatGpt, штучний інтелект та ін. Людина індустріального суспільства докорінно відрізняється від людини інформаційного суспільства, а відповідно формується новий її тип. Індустріальне суспільство відіграло величезну роль розбудови всіх галузей діяльності і поступово трансформується у нову нішу. Такий перехід має бути логічним і аж ніяк не руйнацьким, адже основа трансформації закладена послідовністю змін на краще, якщо вони є.

Звичайний погляд на поняття мислення, коли акцент робився на раціональність результату трансформується до ірраціональності, а відповідно відбуваються не зовсім зрозумілі, з педагогічної точки зору, зміни, коли стара реальність нерідко зовсім відкидається, а нової ще немає. Сама наука педагогіка з точки зору вищого керівництва освітою відкидається і нівелюються педагогічні дослідження. В цій ситуації В.Г.Кремінь вважає, що важко зрозуміти кого повинна формувати освіти всіх рівнів, на яких ідеалах [2, с. 22]. А звідси й нестійкість у визначенні цілей та змісту освіти.

Виходячи із викладеного на долю сучасного дослідника-педагога випадає честь віднайти педагогічну нішу для формування реального психологопедагогічного середовища в освіті. Слід визначити: куди слід йти і якою дорогою. Інакше, щоб не було: хто в ліс, а хто за дровами.

За часів індустріального суспільства сформувалися підходи в педагогічних дослідженнях дедуктивного характеру: особисто зорієнтований, діяльнісний, компетентнісний. Ряд дослідників запропонували системний та ресурсний підходи. Але в перехідний період їх реальну ефективність важко визначити. Нині система освіти, яка складається із елементів та зв'язків між ними є динамічною, тобто частозмінною. Виходячи з цього виникає поняття нелінійних зв'язків між елементами, відповідно й система буде нелінійною. Така система має перевірятися реальністю, життям, а не деклараціями. Звідси впливає висновок про необхідність дослідження поняття синергетичного підходу в освіті, який може пояснити сутність змін і оцінити їх ефективність.

В сучасних психолого-педагогічних дослідженнях зустрічаються поняття нелінійний діалог, навчання як адаптивна модифікація та ін. Вони трактуються як синергетичні. Тут варто згадати застереження основоположників теорії самоорганізації І. Пригожина та І. Стенгерса, що неочікувана внутрішня структура реальності прирікає на провал суто умовлядні побудови. Тобто виникає проблема визначити як сутність синергетичного підходу, так і межі його застосування.

В цьому зв'язку доцільно взяти за основу думку В.Г.Кременя щодо формування поняття синергетичної педагогіки. Слід відрізнити усталені поняття дисперсійної самоорганізації (синергетики) у природничих науках, психології, розвитку суспільствознавства з синергетичною педагогікою. Практика показала, що нелінійні системи функціонують набагато ефективніше і демонструють здатність не лише реагувати на непередбачувані, змінні умови, а й реально впливати на них. Такий підхід можна використати і в освітніх явищах сучасності.

Таким чином, якщо освіту розглядати як систему, але із динамічними зв'язками та елементами, тоді можна формувати поняття синергетичного підходу в педагогіці, а можливо точніше в психолого-педагогічних дослідженнях.

З'ясуємо, що входить до сфери впливу синергетичного підходу в педагогіці, тобто коли можна використовувати синергетичний підхід. Напевне тоді, коли ставиться завдання окреслити, який має бути зміст освіти, знання, творчість, мислення, мотиваційна зацікавленість, результативність та ін. Тоді така освіта має короткочасові стабільні періоди (елементи і зв'язки є незмінними).

У контексті поняття синергетична педагогіка розуміється взаємодія систем викладача та суб'єктів навчання, яка спрямована на кінцевий результат, де має місце підвищення рівня творчого потенціалу цілісного колективу. Таким чином синергетична педагогіка має забезпечити створення освітнього середовища обох системи.

Дисперсійна самоорганізація як спонтанне структурування – синергетика має місце, коли є обмін системи із навколишнім середовищем енергією та речовиною. У випадку педагогічної синергетики слід додати ще й обмін інформацією. В деяких публікаціях, особливо гуманітарного спрямування вказується, що розробка теоретичного механізму загального еволюціонізму в педагогічній синергетиці здійснилася після закріплення у природничих науках синергетичного підходу, що не зовсім так. Синергетику не можна ототожнювати із загальною теорією еволюціонізму – кібернетикою. Це лише одна складова цієї науки. Безумовно синергетика руйнує багато звичних уявлень в педагогіці. Зокрема, поняття хаос можливе у педагогіці чи ні?. Який його зміст в педагогіці? Адже хаос – безладний, безформний, невизначений стан речей; безладдя, плутанина.

Комп'ютерна симуляція виступає і як педагогічний метод. Тоді синергетична педагогіка інноваційними засобами комп'ютерного середовища надає ефективну можливість комунікації суб'єктів навчання та розроблення інформаційного педагогічного продукту.

Таким чином синергетику ми розглядаємо як міждисциплінарний напрям, де акцентуються головні, характеристики парадигми постіндустріальної наукової думки, якій властивий нелінійний стиль мислення, плюралізм, неоднозначністю теоретичних уявлень і формулювань, є конструктивний хаос, що зумовлює творчий момент реальної самоорганізації.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Самоорганізація // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 563. 742 с.
2. Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія : монографія / за ред. Василя Кременя, Тадеуша Левовицького, Віктора Огнев'юка, Світлани Сисоєвої. К.: ТОВ "Видавниче підприємство "ЕДЕЛЬВЕЙС", 2013. 460 с.